

Lukretius verkar tycka att tiden före vår födsel i allt väsentligt är lik tiden efter vår död – åtminstone för oss själva. Enligt Thomas Nagel finns dock en viktig skillnad: en person som föds vid t och dör vid t_2 kunde dött senare än vid t_2 , men personen kunde inte fötts före t . Nagels påstående nämns ofta när döden debatteras, men avvisas normalt (t.ex. Bergström, s. 16, Brueckner & Fischer, s. 223, Parfit, s. 175, Rosenbaum, s. 361; numer tycks även Nagel förkasta det, se Nagel 1986, s. 271).

Invändningarna kan vara vettiga givet de kontexter där Nagels argument nämns, men jag vill föreslå en kontext där Nagels argument nog blir mindre sårbart. I synnerhet tycks invändningarna jag skall ta upp inte rimliga att använda för den som vill försvara vad Nagel attackerar. Eventuellt är min tolkning av Nagels argument inte den tolkning som Nagel själv gör.

1. ARGUMENTATIONEN

Epikuros tycks anse att döden aldrig är något dåligt för den som drabbas av den. Bland de nutida filosofer som tagit ställning till dödens eventuella dålighet tycks den dominerande tendensen vara att förneka Epikuros åsikt, närmare bestämt genom att hävda t.ex.:

- (1) Åtminstone för några personer så är deras död något dåligt för dem själva.

Nagel accepterar (1). För att försöka underminera (1) kan man hänvisa till Lukretius idé om symmetri mellan prenatal och postum icke-existens. Det är möjligt att Lukretius endast avser att invända mot tesen att det är rationellt att frukta döden, en tes som inte uppenbart är kopplad till (1) på något intressant sätt. Låt oss bortse från den tolkningen, och turnera Lukretius idé på följande sätt:

- (2) Ingen persons prenatala icke-existens är dåligt för den personen.

Alltså är inte heller någon persons postuma icke-existens dålig för den personen.

(2) tycks bara relevant som argument mot (1) om döden innebär postum icke-existens. Fred Feldman menar att i normalfallet existerar man efter sin död (s. 91, 94). Det är den nyss avlidne som ligger på sjukhussängen, inte (åtminstone inte bara) ett lik som börjat existera först när den avlidne dött. Om man accepterar Feldmans position, kan (2) bytas ut mot:

(3) Ingen persons prenatala icke-liv är dåligt för den personen. Alltså är inte heller någon persons postuma icke-liv dåligt för den personen.

Med en persons "icke-liv" vid en viss tidpunkt menas helt enkelt att personen inte lever vid den tidpunkten. Feldman godtar, så vitt jag förstår, att om man är död vid en viss tidpunkt, så lever man inte vid den tidpunkten. Han skulle därför rimligen se (3) som relevant gentemot (1). Låt oss hålla oss till (3) i stället för (2).

För att invända mot (3) kan man påpeka en viktig skillnad mellan prenatalt och postumt icke-liv. Nagel föreslår ett sådant argument:

(4) Vissa personers död berövar dem värdefulla ting. Ingen persons prenatala icke-liv berövar den personen värdefulla ting.

Enligt vanligt språkbruk kanske man bara kan berövas sådant som man *tidigare* haft. Detta synsätt kan tyckas göra (4) trivialt sann. Här skall dock "berövas" inte antas innefatta en sådan tidsaspekt.

Nagel har ett argument för (4):

(5) En person som dör vid en viss tidpunkt kunde ha dött senare. Men en person som föds vid en viss tidpunkt kunde inte ha fötts tidigare.

2. TOLKNINGSFRÅGOR

Enligt vanligt språkbruk kan ett spädbarn bli "för tidigt född". (5) skall inte förstås som oförenlig med detta. Vad Nagel menar är att en person som föds vid en viss tidpunkt inte kunde fötts *avsevärt* tidigare (medan personen kunde dött *avsevärt* senare än vid den tidpunkt då personen faktiskt dör). Det rör sig kanske om några månader. Denna kvalifikation skall underförstås i denna artikel.

Jag vill i detta sammanhang nämna, att jag med "födas" skall mena "börja leva". Jag vill vara neutral i förhållande till olika åsikter om när en person börjar leva, t.ex. när kroppen lämnar mammas mage.

Det är möjligt att Nagel ser (5) åtminstone delvis som ett argument för att det är rationellt att beklaga döden mer än prenatalt icke-liv, eller som en partiell förklaring till att vi beklagar döden mer än prenatalt icke-liv (1971 s. 8, not 3). Dessa tolkningar skall ignoreras här.

Något annat som skall ignoreras är att Nagel tycks anse och fästa vikt vid att prenatalt, men inte postumt, icke-liv saknar subjekt (1971 s. 7). Döden drabbar någon som någon gång lever, men att aldrig börja leva, tycks Nagel mena, drabbar ingen som någon gång lever. Detta verkar korrekt, men visar förstås inte att prenatalt icke-liv saknar subjekt. Tvärtom, om vi skall värdera någons *prenatala* icke-liv, så förutsätter vi att personen någon gång lever. Om X föds vid t , så är det sant om X att X inte lever före t . Påståendet att prenatalt, till skillnad från postumt, icke-liv saknar subjekt tycks onödigt problematiskt för att antas som en del av Nagels argumentation. (Jag betvivlar dessutom att det inte kan vara dåligt för en person att aldrig leva, men jag sparar mina skäl för detta till ett lämpligare tillfälle än denna artikel.)

Nagel själv och de flesta av hans kommentatorer skriver att "kunde" i (5) skall uppfattas i *logisk* bemärkelse. Vad menar man då? Det verkar ganska vettigt att säga att "X föds tidigare än X faktiskt föds" är logiskt falsk. Men denna tolkning skulle inte innebära någon asymmetri, ty på samma sätt verkar "X dör senare än X faktiskt dör" logiskt falsk. Så det kan inte gärna vara denna tolkning som avses.

En annan tolkning av att "kunde" i (5) skall uppfattas logiskt är att vissa sätt att referera till en person utesluter möjligheten av en tidigare födsel. Antag att X föds vid t och dör vid t_2 . Antag även att X:s namn, "X", är synonymt med en bestämd beskrivning som åtminstone delvis består av "personen som föds vid t ". Då verkar det ganska vettigt att säga att "X föds tidigare än vid t " är logiskt omöjlig (även om "begreppslogiskt omöjlig" nog vore ett lämpligare uttryck). Om det är detta man avser med att "kunde" i (5) skall uppfattas logiskt, så förnekar man rimligen att även "personen som dör vid t_2 " är en del av meningen hos "X". Annars har ju ingen asymmetri påvisats.

Inte heller detta tolkningsförslag verkar särskilt lovande. För det första är det omstritt om egennamn är synonyma med bestämda beskrivningar. För det andra är det frågan om en teori om namn alls är relevant för oss. Ty vad vi skall ta ställning till, beträffande (5), är om *personen* X kunde fötts tidigare än vid t . Om namnet "X" utesluter vissa satser där X:s födsel vid en tidigare tidpunkt omtalas, så kan vi väl använda ett annat namn på X, som *inte* har "personen som föds vid t " som åtminstone en del av sin mening. Vi kan stipulera att "Y" skall beteckna X och att "Y" är neutralt med avseende på födelsetidpunkt. Då kan man hävda att X förvisso kunde födas

tidigare än vid t , men att detta inte kan *beskrivas* med "X föds tidigare än vid t ". I stället kan det beskrivas t.ex. med "Y föds tidigare än vid t ". Det kan alltså vara så att "X föds tidigare än vid t " är logiskt omöjlig, och att "Y föds tidigare än vid t " är logiskt möjlig, och att "X" och "Y" betecknar samma person. Vad som gäller för ett namn har inte utan vidare konsekvenser för vad som gäller för namnets bärare.

Jag föreslår att "kunde" i (5) i stället tolkas *metafysiskt*. Enligt denna tolkning är en essentiell egenskap hos X att *vara född vid t eller senare*. Detta gäller oavsett hur vi refererar till X. I det följande skall Nagels argument diskuteras utifrån denna tolkning.

Nagel tycks visserligen anse att det inte bara är omöjligt för X att födas före t , utan att det även är omöjligt för X att födas efter t . Jag vill dock inte låta detta vara en ingrediens i Nagels argumentation. Ty man kan hävda att X kunde födas efter t genom att de spermier och ägg, som ger upphov till X, nedfrysas till efter t . Den uppfattningen verkar inte orimlig. Medan uppfattningen skulle falsifiera att X essentiellt föds vid t , så falsifierar den inte, på något uppenbart vis, att X essentiellt föds *vid t eller senare*. Jag föredrar därför att tolka Nagel på det sistnämnda sättet.

(Nedfrysningsargumentet falsifierar kanske, att personer som *har* tillkommit enligt nedfrysningsscenarioet inte kunde fötts tidigare. Ty spermier och äggen kunde väl uppvärmts tidigare. Låt oss dock anta, att Nagels argumentation inte omfattar personer med en sådan tillkomstshistoria. Jag erkänner att denna kvalifikation kan vara problematisk för Nagel.)

Nagels (5) har ifrågasatts med avseende såväl på hållbarhet som på relevans för värdemässig asymmetri mellan prenatalt och postumt icke-liv. Först ett argument mot relevansen.

3. NÖDVÄNDIGA SANNINGARS DÅLIGHET

Mot Nagel kan anföras: "(5) misslyckas med att påvisa asymmetri i värde mellan prenatalt och postumt icke-liv. Ty att något är nödvändigt är för enligt med att det är dåligt. T.ex. beklagade pythagoréerna att kvadratroten ur 2 är ett irrationellt tal, och det var rationellt av pythagoréerna att göra detta, trots att kvadratroten ur 2 *nödvändigtvis* är ett irrationellt tal" (jfr Parfit s. 175; låt oss negligera skillnaden mellan metafysisk och matematisk nödvändighet).

Det är dock inte säkert att det att nödvändiga sanningar rationellt kan beklagas är ett gott skäl för att nödvändiga sanningar kan vara *dåliga* (för någon). Vad som är rationellt för en person att beklaga kanske är kopplat till personens trosföreställningar; jag kan rationellt beklaga utfallet

av en matematisk uträkning därför att *såvitt jag visste* före uträkningen så kunde utfallet varit ett annat. Ett annat utfall var, i Saul Kripkes terminologi, alltså "epistemiskt möjligt". Att epistemisk möjlighet av ett annat utfall räcker för att göra det faktiska utfallet *dåligt* (för någon) är mer tvivelaktigt.

(Med "epistemisk möjlighet" menas att jag, i det matematiska exemplet, inte före uträkningen hade några garantier för vilket utfallet skulle bli; "möjligheten" här avser min kunskapsmässiga osäkerhet. "Epistemisk möjlighet" avser således här inte t.ex. vad som är logiskt förenligt med vad jag tror eller vet – även om jag är medveten om att det är så uttrycket används i vissa andra sammanhang.)

Även bortsett från detta, så gäller det att minnas att Nagels (5) inte är ett direkt argument för asymmetri i värde mellan prenatalt och postumt, utan ett argument för (4). Om X:s prenatala icke-liv är nödvändigt, så verkar det nog konstigt att säga att det *berövar* X värdefulla ting. Att X berövas pengar tycks implicera att X kunde ha haft pengarna. Läget är detsamma om "pengar" byts ut mot "liv före t" eller "värdefulla ting hos liv före t".

Om någon framkastar att det att X berövas pengar rent av implicerar att X dessförinnan *har* pengarna, så gör detta förstås inte saken bättre för idén att X:s nödvändiga icke-liv före t berövar X något. X har inte före t liv som X sedan förlorar. Dessutom är det på sin höjd bara enligt vanligt språkbruk som det att X berövas pengar implicerar att X dessförinnan har pengarna. Jag har ju fastslagit i avsnitt 1 att i denna uppsats – eventuellt till skillnad från i vardagsspråket – antas inte "berövas" innebära en sådan tidsaspekt.

4. REINKARNATION

En invändning mot (5) är: Reinkarnation är metafysiskt möjlig. Så även om X de facto föds vid t, så är det *möjligt* att X föds före t (Bergström s. 16; han diskuterar dock "logisk" möjlighet).

Här bör man dock skilja mellan två tolkningar av (5). Låt X vara en entitet som eventuellt inkarneras i olika individer och kroppar. X är, så att säga, summan av sina inkarnationer. Enligt en första tolkning av (5) så gäller, att om X börjar leva vid t, så kunde X inte ha börjat leva tidigare än vid t. Att reinkarnation är möjlig är fullt förenligt med att tidpunkten för tillkomsten av X – i skepnad av sin "första inkarnation" – är essentiell för X. Med denna tolkning av (5) utgör således inte möjligheten av reinkarnation en relevant kritik av (5).

Enligt en andra tolkning av (5) säger (5) bl.a. att om X:s "nuvarande

inkarnation” (vi lämnar öppet om tidigare sådana finns) börjar leva vid t , så kunde X :s nuvarande inkarnation inte ha börjat leva tidigare än vid t . Att tidigare inkarnationer av X kunde funnits är här fullt förenligt med (5). Inte heller med denna andra tolkning av (5) utgör således reinkarnation en relevant kritik av (5).

Men om man gör den andra tolkningen, så kan man tycka att (5):s relevans för (4) hotas. Om X kunde levt i en annan inkarnation före t , så kan man undra varför inte X berövas liv genom att inte leva i en annan inkarnation före t .

Dock, eftersom nu (5) tolkas som om den handlar om enskilda inkarnationer, så bör också (4) tolkas som om den handlar om enskilda inkarnationer. Relevansen hos (5) gentemot (4) tycks alltså inte hotas. X :s nuvarande inkarnation berövas inte liv av att andra inkarnationer av X kunde finnas före t . Men är det verkligen den enskilda inkarnationen vi skall intressera oss för här? Är det viktiga om *den* kunde levt före t ?

Ja, jag tror det. Ty om jag undrar ifall min död vid t_2 är dålig för mig, så nöjer jag mig knappast med att jag inte inkarneras efter t_2 – till en värdefull tillvaro – som argument för att min död är dålig för mig. Inte heller nöjer jag mig med att jag inkarneras – till en värdefull tillvaro – efter t_2 som argument för att min död inte är dålig för mig. Detta tyder på att det är den nuvarande inkarnationen som är av intresse. (Dock har jag noterat att flera filosofer är oense med mig på denna punkt.)

Ett annat sätt att försvara (5) är att förneka att reinkarnation är metafysiskt möjlig. Man kan t.ex. hänvisa till idén att det ägg X :s nuvarande inkarnation härstammar från är essentiellt för X :s nuvarande inkarnation (Kripke s. 112). Vilken trovärdighet har det då att säga att Z – som lever före X :s nuvarande inkarnation, och som härstammar från ett annat ägg än det ägg som X :s nuvarande inkarnation härstammar från – är en annan inkarnation av X ? Men vilka är villkoren för att två individer är inkarnationer av samma entitet? Jag vet inte (men det kanske det finns andra som gör).

Framför allt vill jag poängtera följande om argumentet om reinkarnation: Den som, i motsats till Nagel, vill förneka (1) eller försvara (3) är knappast betjänt av att hävda att tiden före t berövar X liv, ty varför gör då inte även tiden efter X :s död detta? Och är då inte detta något dåligt för X ?

5. TIDSRESOR

En invändning mot att (5) är relevant för (4) är: Tidsresor är metafysiskt möjliga. Så även om X de facto bara lever från och med t , så är det *möjligt* att X lever före t (genom att resa till tiden före t). Att X inte kunde födas

före t visar således inte att X inte kunde leva före t, och således inte att X inte berövas liv genom att inte leva före t (Bergström s. 16; han diskuterar dock "logisk" möjlighet).

Med andra ord: (5) visar inte att (4) är sann, ty även om (5) är sann, så kan X berövas liv före t.

Man kan mot tidsreseargumentet invända att tidsresor bryter mot naturlagarna. Men detta – om det ens är sant – visar inte utan vidare att tidsresor är metafysiskt omöjliga. Ett brott mot en (påstådd) naturlag skulle förstås visa att den naturlagen inte gäller. Men detta verkar inte oförenligt med att vi *kan* bryta mot naturlagarna.

Däremot tycks mig tidsreseargumentet lida av andra brister. Om tidsresor är metafysiskt möjliga, så kanske X berövas liv genom att inte resa till tiden före t. På samma sätt tycks X berövas liv genom att inte resa till tiden efter t_2 , X:s dödsögonblick. Men om (5) är sann – vilket tidsreseargumentet inte ger skäl mot – så berövas X liv *dessutom* genom att dö vid t_2 i stället för vid en senare tidpunkt. Däremot berövas inte X liv genom att inte födas tidigare än vid t.

Annorlunda uttryckt: Om (5) är sann, så fordras en tidsresa för att X skulle kunna leva före t. Om (5) är sann, så fordras *inte* en tidsresa för att X skulle kunna leva efter t_2 . En modifierad asymmetri mellan prenatalt och postumt icke-liv kvarstår alltså.

Liksom argumentet om reinkarnation, så är dessutom tidsreseargumentet vanskligt att använda för den som vill förkasta (1), den tes Nagel främst vill försvara. Ty om X berövas liv genom att inte (via en tidsresa) leva före t, så tycks X berövas liv även genom att inte göra en tidsresa till tiden efter t_2 . Och är då inte detta något dåligt för X?

Tidsreseargumentet verkar också vanskligt att använda för den som försvarar (3), vilken Nagel attackerar. Om X berövas liv genom att ej leva före t, så tycks tiden före t dålig för X, vilket (3) förnekar.

Min åsikt om tidsreseargumentet kan nu sammanfattas så här: Även om tidsreseargumentet visar att (5) är irrelevant gentemot (4), så gör det detta genom att hänvisa till att X:s prenatala icke-liv är dåligt för X. Därför kan X:s prenatala icke-liv inte, som i (3), anföras som stöd för att X:s död inte är dålig för X. Då dessutom en viss asymmetri kvarstår, så tycks döden rent av *än* värre än prenatalt icke-liv.

6. SPORER

Robert Nozick har ett argument mot (5). Vi kan föreställa oss att vi upptäcker att vi utvecklats från varsin spor som existerar oändligt långt tillbaka i tiden. Antag att dessa sporer kan manipuleras så att födseln inträffar

tidigare än den skulle gjort utan manipuleringen. Det är här möjligt att tänka sig att *vi* börjat leva före den tidpunkt vi faktiskt börjar leva vid (Nagel 1971 s. 8, not 3).

Men liksom när jag diskuterade nödvändiga sanningars dålighet (avsnitt 3), så bör vi skilja mellan epistemisk och metafysisk möjlighet. Det är nog riktigt att vi kan föreställa oss *upptäckten* av att X har utvecklats från en spor. Vi har ingen garanti för att X inte har utvecklats från en spor. Därav följer dock inte att om X de facto inte utvecklats från en spor, så *kunde* X likväl ha utvecklats från en spor.

Ett exempel från Kripke kanske illustrerar. Såvitt vi vet, så kan det visa sig att katter inte är däggdjur utan demoner (i någon mening av "demon" som är oförenlig med att däggdjur är demoner). Vi kan föreställa oss den *upptäckten*. Det är alltså epistemiskt möjligt att katter är demoner. Men om katter faktiskt *är* däggdjur, så gäller enligt Kripke, att om i en möjlig värld varelser, som betar sig och ser ut som katter, till sin inre struktur är demoner, så är dessa varelser inte katter (s. 126).

Litet annorlunda uttryckt: Vi kanske är offer för en optisk illusion när vi betraktar kattens inre struktur. Demonerna får oss med sina övernaturliga krafter att tro att vi betraktar däggdjur. Detta är epistemiskt möjligt, ty vi kan inte *utesluta* att det är sant. Men givet att det inte *är* sant, så är det inte metafysiskt möjligt att det vore *katter* som vore dessa demoner. Om katter är däggdjur – vilket vi inte säkert vet – så är katter essentiellt däggdjur.

Man behöver nog inte vara lika djärv som Kripke för att försvara (5) mot Nozick. Man kan avstå från att försöka visa att X inte kunde utvecklats från en spor, och hävda att tänkbarheten av en upptäckt *inte visar* att metafysisk möjlighet föreligger. Ty en position i stil med Kripkes ovan är inte uppenbart fel: han godtar epistemisk, men förkastar metafysisk, möjlighet hos att katter är demoner. Analogt kan man godta epistemisk, men förkasta metafysisk, möjlighet hos att X utvecklats från en spor.

Men Nozick kanske skall tolkas annorlunda. Han kanske inte egentligen vill hänvisa just till tänkbarheten av en upptäckt. Han kan mena, mer rakt på sak, att trots att X faktiskt inte härstammar från en oändligt gammal spor, så är det metafysiskt möjligt att X gör detta.

Tja, jag vet inte. Om jag tänker mig att X faktiskt inte utvecklats från en spor, och att i en möjlig värld så har någon, som äger många av X:s egenskaper, utvecklats från en spor – då vet jag inte om jag anser att den individen är X. Om individen härstammar från de ägg och spermier som X faktiskt härstammar från, så kanske jag är böjd att säga att individen är X. Men problemet är att då de ägg och spermier, som individen härstammar från, i sin tur härstammar från en spor, så vet jag inte om jag anser

att dessa ägg och spermier är identiska med de ägg och spermier som X de facto härstammar från.

Låt oss dock anta att Nozick har rätt. X kunde härstammat från en spor och berövas därför liv genom att inte börja leva tidigare än vid t. Detta är till föga hjälp för den som vill försvara (3), vilken Nagel attackerar. Ty om X berövas värdefullt liv före t, varför är detta inte dåligt för X? Och om det är det, så är det väl också dåligt för X att berövas liv efter t₂ genom att dö vid t₂. I så fall är (1) sann.

Dessutom: en modifierad asymmetri mellan prenatalt och postumt tycks kvarstå. Om X kunde härstammat från en oändligt gammal spor, så verkar det kanske litet godtyckligt att förneka följande: X kunde leva längre än till t₂ (X:s faktiska dödsögonblick) genom att sporen, efter t₂, fortsätter existera för att senare ånyo ge upphov till liv för X. X berövas alltså liv före t genom att sporen inte "utlöstes" före t, och X berövas liv efter t₂ genom att sporen inte "utlöstes" efter t₂. Men döden är dålig *dessutom* genom att X kunde levt efter t₂ även utan allt vad sporer beträffar. Däremot kunde inte – för allt Nozicks argument visar – X levt före t även utan allt vad sporer beträffar.

Min syn på sporargumentet är, som synes, i hög grad analog med min syn på tidsreargumentet. Sporargumentet tycks få till följd att X:s prenatala icke-liv är dåligt för X. Därför kan inte X:s prenatala icke-liv anföras som stöd för att X:s död inte är dålig för X. Då dessutom en viss asymmetri kvarstår, så tycks döden rent av *än* värre än prenatalt icke-liv.

7. DEPRIVATIONSTEORIN

Någon kunde nu säga: "Sporargumentet får *inte* till följd att X:s prenatala icke-liv är dåligt för X. Inte heller tidsreargumentet eller argumentet om reinkarnation får denna följd. Den så kallade deprivationsteorin – enligt vilken det dåliga med döden beror på att döden berövar oss liv – är falsk. Den är falsk även om den utökas till att säga att prenatalt icke-liv är dåligt eftersom det berövar X liv. Alltså kan X:s prenatala icke-liv, som i (3), anföras som stöd för att X:s död inte är dålig för X."

Men varför förneka deprivationsteorin? Ett skäl att förneka den kunde vara att hävda följande: "Det faktum, att X berövas liv efter t₂ i den meningen att X *kunde* haft värdefullt liv efter t₂, räcker inte för att göra X:s död dålig för X. Ty för att något skall vara dåligt för X, så måste X leva vid den tidpunkt då detta dåliga föreligger. Men X lever ju givetvis inte när X är död."

Om *detta* är vad man säger, så är det emellertid ett mysterium varför

man använder (3) som argument mot (1). Den återopade principen – att för att något skall vara dåligt för X, så måste X leva vid den tidpunkt då detta dåliga föreligger – skulle om den vore sann *direkt* underminera (1). Principen skulle också visa att prenatalt icke-liv inte är dåligt, vilket (3) säger. Men det skulle nu inte vara någon poäng med att anföra påståendet att prenatalt icke-liv inte är dåligt som stöd för påståendet att döden inte är dåligt. Diskussionen om symmetri och asymmetri skulle vara ett sidospår. Varför anföra (3) mot (1) ifall det som används som försvar av (3) – förnekandet av deprivationsteorin – på egen hand falsifierar (1)?

8. SLUTORD

Jag har inte tagit ställning till något argument för Nagels (5). Däremot lutar jag, som framgått, åt att de invändningar som jag nämnt mot (5):s hållbarhet och relevans inte är riktigt övertygande. Detta gäller särskilt om invändningarna används av någon som förnekar dödens dålighet eller försvarar värdemässig symmetri mellan prenatalt och postumt icke-liv.

NOT

Tack till deltagarna vid högre seminariet i praktisk filosofi, Stockholms universitet, 30 november 2000.

LITTERATUR

- Bergström, Lars. 1999. "Varat och tiden". *Filosofisk tidskrift*, nr 2.
- Brueckner, Anthony L. & John Martin Fischer. 1986. "Why is Death Bad?", omtryckt i *The Metaphysics of Death*, red. John Martin Fischer. Stanford: Stanford University Press, 1993.
- Feldman, Fred. 1992. *Confrontations with the Reaper*. New York: Oxford University Press.
- Kripke, Saul A. 1980. *Naming and Necessity*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Nagel, Thomas. 1971. "Death". Omtryckt i *Mortal Questions*. Cambridge: Cambridge University Press, 1979.
- Nagel, Thomas. 1986. *Utsikten från ingenstans*. Nora: Nya Doxa, 1993.
- Parfit, Derek. 1984. *Reasons and Persons*. Oxford: Clarendon Press.
- Rosenbaum, Stephen E. 1989. "The Symmetry Argument: Lucretius Against the Fear of Death". *Philosophy and Phenomenological Research*, vol. 50.